

Petra Medříková

Portrét Markéty Františky Dietrichstein-Lobkowicz

Markéta Františka byla dcerou Zikmunda II. Dietrichsteina (1562–1602) a Joanny della Scalla (1574–1644) z veronského rodu Scalligerů. Jejich svatba se konala počátkem roku 1594 a z jejich krátkého manželství vzešly celkem čtyři děti. Jelikož krátce po smrti Zikmunda II. se vdova Joanna podruhé provdala – za Georga Sigmunda Lamberga (1568–1632), vyrůstala Markéta Františka se svým starším bratrem Maxmiliánem (další dva její sourozenci zemřeli v kojeneckém věku), budoucím dědicem dietrichsteinského majetku, pod bdělým dozorem svého strýce, kardinála Františka Dietrichsteina (1570–1636). Roku 1616 se provdala za Václava Viléma Lobkowicze, ale již o rok později zemřela při porodu.

Její manžel Václav Vilém Lobkowicz (1592–1626) byl synem Adama Gala (1557–1605) z duchcovské linie Lobkowiczů. Václav Vilém studoval u jezuitů, a když se roku 1616 ve věku necelých pětadvaceti let ženil s neteří kardinála Františka Dietrichsteina, byl již dvojnásobným vdovcem. Z manželství s Marií Annou z Fürstenbergu a s Ludmilou z Žerotína však neměl žádné potomky.

Z manželství s Markétou Františkou Dietrichstein vzešel jediný syn František Josef Lobkowicz (1617–1642), který byl již roku 1635 povýšen do hraběcího stavu. Z manželství Františka Josefa s Polyxenou z Talmberka (zemřela 1651) však neměl žádné potomky, a duchcovská linie Lobkowiczů tak jeho smrtí vyhasla. Duchcovské panství zdědila vdova Polyxena, která je při svém druhém sňatku přinesla do rodu Waldsteinů, v jejichž majetku zůstalo až do roku 1923.

Portrét v celé postavě představuje stojící mladou dívku v reprezentativní póze obvyklé šlechtickému portrétu té doby – portrétovaná se zlehka opírá jednou rukou o stůl, nad kterým se klene plasticky lámaná žlutá drapérie, v pravé ruce drží kapesník lemovaný krajkou. Bohatě zdobené šaty jsou ukázkou španělského dvorského oděvu, který česká i moravská šlechta důsledně přejímala; náhrdelník, těžký zlatý přívěsek, čelenka i drobné ozdoby ve vlasech a na šatech ukazují bohatství a přepych rodu, ke kterému Markéta Františka příslušela.

Ve spodní části obrazu je latinský nápis, shrnující její krátkou životní cestu: MARGARITA A DIETRICHSTEIN, SIGISMUNDI/ ET JOANAE FILIA, NUPSIT W.W. A LOBKOWIZ/ ANNO MDCVI. VIII. FEBRUARII, AETATIS SUAE/ ANO XIII. OBIIT NICHILSPURGI EX PARTU, VIVO RELICTO FILIO, ANNO MDCVII/ IIII FEBRUARII, IBI SEPULTA.

Portrét Markéty Františky v celé postavě pravděpodobně vznikl – stejně jako podobizna jejího manžela Václava Viléma – při příležitosti svatby mladého páru, která se konala 8. února roku 1616. Takřka přesně za rok (4. 2. 1617) zemřela Markéta Františka při porodu a její přepychový svatební plášť vyobrazený na portrétu se stal jejím šatem pohřebním. Markéta Františka byla uložena do mikulovského kostela sv. Václava, kde později našel místo odpočinku také její manžel Václav Vilém, který se již znovu neoženil a zemřel roku 1626.

Podobizny manželského páru Markéty Františky a Václava Viléma se formátem i způsobem vyobrazení řadí do dodnes dochovaného souboru portrétů členů rodu Dietrichsteinů. Tyto portréty představovaly galerii významných předků rodu – nejstaršími portrétovanými členy rodu byl Zikmund I. z Dietrichsteina a jeho manželka Barbora z Rottalu, následoval první vlastník Mikulova Adam z Dietrichsteina a jeho španělská manželka Margarita da Cardona, rodiče Markéty Františky – Zikmund II. a Joanna della Scalla, Zikmundův bratr Maxmilián I. a jeho dvě manželky, první Jacobine de Bossu a druhá Helena von Krussitsch, a kardinál František Dietrichstein.

Nejmladší portréty zachycovaly Markétu Františku a jejího manžela Václava Viléma Lobkowicze a Markétina bratra Maxmiliána II. a jeho manželku Annu Marii z Liechtensteina. S výjimkou podobizen Zikmunda I., Barbory z Rottalu (jejíž portrét se pravděpodobně

Portrét Václava Viléma Lobkovicze ve sbírkách Regionálního muzea v Mikulově. (foto Milan Karásek - RMM)

nedochoval, a proto byl namalován podle podobizny jiné šlechtičny z poloviny 17. století) a Adama, které byly malovány v první polovině 18. století podle starších předloh odlišných formátů, se jedná o ucelený soubor portrétů, které vznikaly na přelomu 16. a 17. století.

Tento portrétní soubor nechal ve třicátých letech 18. století tehdejší vládnoucí kníže Walter Xaver Dietrichstein (1664–1738) instalovat do velkého sálu mikulovského zámku, kde tak vznikl důstojně působící prostor pro galerii předků, který byl završen na pravé straně sálu podobiznami tehdy vládnoucího páru knížete Waltera Xavera Dietrichsteina a jeho druhé manželky Karoliny Maxmiliány rozené z Pruskova. Všechny tyto podobizny (s výjimkou portrétu kardinála) měly ve spodní části vždy nápisovou lištu. Tato galerie dietrichsteinských předků, do které byly zahrnuty i podobizny Markéty Františky a jejího manžela Václava Viléma Lobkovicze, byla roku 1844 převedena malířem Carlem Agricolou do grafické podoby a publikována jako album litografií pod názvem „Familien Portraite und Historische Bilder aus dem fürstliche Dietrichstein'schen Hause“.

Do dnešní doby se tento portrétní soubor dochoval s výjimkou podobizen knížete Waltera Xavera Dietrichsteina a jeho manželky Karoliny Maxmiliány; jednotlivé portréty jsou

Portrét Markéty Františky Dietrichstein ve sbírkách Regionálního muzea v Mikulově. (foto Milan Karásek - RMM)

postupně restaurovány a začleňovány do stálé expozice věnované dějinám rodu Dietrichsteinů na Moravě.

Kromě podobizny Markéty Františky v celé postavě, tvořící součást galerie předků, se do dnešní doby dochoval také dvojportrét Markéty Františky a jejího manžela, který nechal namalovat pravděpodobně kolem poloviny 18. století hrabě Leopold Dietrichstein (1703–1773) pro svou portrétní sbírku nejvýznamnějších členů rodu, instalovanou na zámku v Židlochovicích. Dvojportrét Markéty Františky a Václava Viléma je volnou kopií podobizen v celé postavě, kdy byly obě podobizny pro zjednodušení sceleny v dvojportrét a provedeny v polopostavě. Nápis z portrétů v celé postavě byly opsány vedle hlav portrétovaných. Ačkoli jsou malby kopiemi dle starších originálů, což je zřetelně vidět na jednotlivých detailech (drobné šperky ve vlasech a na oděvu jsou vynechány, vzor šatů Markéty Františky je velmi zjednodušen, stejně jako drobnokresba okruží), přesto jsou malířsky poměrně kvalitní.

Další podobizny Markéty Františky a jejího manžela Václava Viléma jsou umístěny mimo zámecké portrétní sbírky – jsou součástí náhrobků nacházejících se v mikulovském

kostele sv. Václava, na severní straně chóru. Obě podobizny jsou malovány na plechu. Portrét Václava Viléma v polopostavě je idealizovanou kopií podobizny ze sálu předků a je doplněn lebkou a krucifixem ležícími na stole. Podobizna včetně náhrobku vznikla ve třicátých letech 17. století na popud Františka Josefa Lobkowicze, syna Václava Viléma. Portrét Markéty Františky v polopostavě je také volnou kopií portréту ze sálu předků, je opět doplněn krucifixem na stole. Vznikl pravděpodobně až několik let po její smrti.

Přestože se Markéta Františka dožila pouze necelých dvaceti let, díky podobizně, která přetrvala do dnešní doby a která byla dvakrát variována, si můžeme udělat dobrou představu o její podobě, což je možnost, která nám prozatím zůstává odepřena u některých jiných, mnohdy významem důležitějších členů rodu Dietrichsteinů.

Literatura:

- Mžyková, Marie – Kasík, Stanislav – Mašek, Petr: Lobkowiczové. Dějiny a genealogie rodu. České Budějovice 2002.
- Samek, Bohumil.: Umělecké památky Moravy a Slezska II. J–N. Praha 1999.
- Medříková, Petra: Portrétní galerie rodu Dietrichsteinů na zámku v Mikulově. Nepsaná diplomová práce FF MU. Brno 2002.